

UZASADNIENIE

Zaskarżonym wyrokiem z dnia 22 maja 2014 r. Sąd Rejonowy w dla Ł. w Ł. oddalił powództwo Spółdzielczej Kasy Oszczędnościowo-Kredytowej im. F. S. w G. skierowane przeciwko W. S. o zapłatę kwoty 1.659,49 złotych oraz zasądził od powoda na rzecz pozwanej kwotę 617 złotych tytułem zwrotu kosztów procesu.

Sąd Rejonowy oparł swoje rozstrzygnięcie na następujących ustaleniach faktycznych:

M. S. był członkiem Spółdzielczej Kasy Oszczędnościowo – Kredytowej im. F. S. (1) z siedzibą w G..

Na podstawie umowy o preferencyjną linię pożyczkową L. z dnia 1 kwietnia 2009 roku Spółdzielcza Kasa Oszczędnościowo – Kredytowa im. F.S. w G. udzieliła M. S. prawa do wielokrotnego zadłużania się w ciężar rachunku do kwoty 1.000 złotych. Umowa została zawarta na okres 3 lat. Pożyczkobiorca zobowiązany był na podstawie umowy do spłacania zadłużenia w postaci comiesięcznych wpłat na rachunek w wysokości nie mniejszej niż 5 % kwoty wykorzystanej w ramach przyznanego limitu, a w przypadku nie wykonania w danym miesiącu rozliczeniowym przy użyciu karty trzech transakcji bezgotówkowych, lub gdy kwota takich transakcji bezgotówkowych w danym miesiącu będzie niższa niż 250 zł, także kwoty opłaty dodatkowej w wysokości określonej tabelą prowizji i opłat. Strony umowy postanowiły, że w przypadku nie spłacenia zadłużenia w terminie, należność z tego tytułu staje się w dniu następnym należnością przeterminowaną. Od niespłaconego w całości lub w części kapitału, a od dnia wniesienia powództwa od całości zadłużenia, pobierane są odsetki według stopy procentowej obowiązującej w danym okresie dla należności przeterminowanych. W umowie zawarto postanowienie, że wysokość stopy procentowej dla należności przeterminowanych ustala w drodze uchwały zarząd (...), z tym zastrzeżeniem, że maksymalna stopa procentowa dla należności przeterminowanych nie może w stosunku rocznym przekraczać maksymalnej wysokości oprocentowania określonej w ustawie, która na dzień zawarcia umowy wynosi czterokrotność stopy kredytu lombardowego NBP.

Zgodnie z umową pożyczki i deklaracją członkowską, pożyczkobiorcę wiązały postanowienia Regulaminu udzielania kredytów i pożyczek (...) im. (...), statutu oraz uchwał i postanowień władz statutowych. Zgodnie z § 15 pkt 4 Statutu (...) im. (...) członkostwo w Kasie ustaje na skutek śmierci członka. Zgodnie z § 24 Regulaminu Preferencyjnej L. Pożyczkowej, w razie ustania członkostwa roszczenie o spłatę zadłużenia staje się wymagalne z dniem ustania członkostwa.

W dniu 6 września 2009 roku zmarł pożyczkobiorca M. S..

M. S. nie uregulował powódce należności wynikającej z umowy z dnia 1 kwietnia 2009 roku, a wysokość zaległości z tego tytułu na dzień 31 sierpnia 2012 roku wynosiła: 1000 zł tytułem kapitału oraz 659,49 zł tytułem odsetek umownych.

M. S. zmarł jako wdowiec, pozostawiając pięcioro dzieci: P. S. (1), P. S. (2), Z. S., I. S. i E. C..

W dniu 26 stycznia 2010 roku P. S. (1) oświadczył przed notariuszem A. B. w Kancelarii Notarialnej w Ł., że odrzuca spadek po ojcu M. S.. P. S. (1) ma małoletnią córkę W. S..

Pismem z dnia 16 stycznia 2012 roku, doręczonym w dniu 20 stycznia 2012 roku J. S., Spółdzielcza Kasa Oszczędnościowo-Kredytowa im. F. S. w G. wezwała W. S., jako spadkobierczynię ustawową M. S., do zapłaty kwoty 1.654,24 złotych tytułem zwrotu należnego świadczenia wynikającego z udzielonej pożyczki M. S..

J. S., przedstawiciel ustawowy małoletniej pozwanej W. S. o tytule powołania córki W. S. do spadku po zmarłym M. S. dowiedziała się w listopadzie 2012 roku. P. S. (1) powiadomił ją wówczas, że złożył przed notariuszem oświadczenie o odrzuceniu spadku po ojcu M. S.. Wcześniej P. S. (1) nie mówił żonie o odrzuceniu spadku, gdyż nie wiedział, że to jest ważne, nie wiedział też, że trzeba odrzucić spadek w imieniu dziecka. Nie był wówczas z żoną w dobrych relacjach.

Postanowieniem z dnia 5 czerwca 2013 roku w sprawie o sygn. akt XII Ca 177/13, na skutek apelacji wnioskodawczyni, Sąd Okręgowy w Łodzi zmienił zaskarżone postanowienie Sądu Rejonowego dla Łodzi-Widzewa w Łodzi z dnia 18 lutego 2013 roku, w sprawie o sygn. akt VI Nsm 805/12, w ten sposób że zezwolił J. S. na dokonanie czynności prawnej przekraczającej zwykły zarząd majątkiem małoletniej W. S., polegającej na złożeniu oświadczenia o odrzuceniu spadku w imieniu córki po M. S. zmarłym w dniu 6 września 2009 roku.

W dniu 27 listopada 2012 roku J. S. i P. S. (1) działając w imieniu małoletniej córki W. S. złożyli do Sądu Rejonowego dla Łodzi – Widzewa w Łodzi wniosek o zatwierdzenie uchylenia się od skutków prawnych nie złożenia w terminie oświadczenia o odrzuceniu spadku po M. S. oraz o przyjęcie oświadczenia o odrzuceniu spadku. Sprawa toczyła się pod sygn. akt II Ns 2053/12.

Na rozprawie w dniu 13 lutego 2014 roku, w sprawie o sygn. akt II Ns 2053/12, J. S. oświadczyła w imieniu małoletniej córki W. S., że spadek po M. S., na podstawie ustawy odrzuca. Oświadczyła nadto, że o powołaniu do dziedziczenia małoletniej dowiedziała się w listopadzie 2012 roku, kiedy to P. S. (1) poinformował ją, że odrzucił spadek po ojcu.

Postanowieniem z dnia 27 marca 2014 roku wydanym w sprawie o sygn. akt II Ns 2053/12 Sąd Rejonowy dla Łodzi – Widzewa w Łodzi umorzył postępowanie w sprawie o zatwierdzenie uchylenia się od skutków prawnych nie złożenia w terminie oświadczenia o odrzuceniu spadku po M. S..

Przy tak ustalonym stanie faktycznym Sąd Rejonowy wskazał, że roszczenie powódki jako niezasadne podlega oddaleniu.

W rozpoznawanej sprawie między Spółdzielczą Kasą Oszczędnościowo – Kredytową im. F. S. a M. S. doszło do zawarcia umowy pożyczki pieniężnej w rozumieniu art. 720 § 1 k.c. M. S. zmarł przed uregulowaniem zadłużenia. Z chwilą jego śmierci ustąpiło jego członkostwo w (...), co z kolei spowodowało, że roszczenie o zwrot pożyczki stało się wymagalne z dniem ustania członkostwa tj. z dniem 6 września 2009 r.

Powódka w niniejszej sprawie twierdziła, że małoletnia pozwana jest spadkobiercą M. S., gdyż jej ojciec P. S. (1) odrzucił spadek po pożyczkobiorcy.

W procesie o wykonanie zobowiązania należącego do długów spadkowych to powód-wierzyciel ma obowiązek wykazać, że pozwany nabył spadek po zmarłym dłużniku. Jest to konieczne w sytuacji, gdy osoba pozwana kwestionuje fakt bycia spadkobiercą zmarłego dłużnika, a taka sytuacja jest w niniejszej sprawie. Najprostszym i najpewniejszym sposobem w tym zakresie jest uzyskanie przez wierzyciela stwierdzenia nabycia spadku, gdyż w ten sposób zostanie definitywnie wskazany dłużnik, od którego można domagać się spełnienia świadczenia. Prawomocne postanowienie stwierdzające nabycie spadku po określonym spadkodawcy stanowi przewidziane prawem potwierdzenie stwarzające, w stosunku do wymienionej w nim osoby, domniemanie prawne, że to ona jest spadkobiercą.

Na gruncie niniejszej sprawy powódka nie była zwolniona z prowadzenia dowodów na okoliczność ustalenia czy pozwana jest spadkobiercą. Skoro strona powodowa nie przedłożyła w niniejszej sprawie postanowienia stwierdzającego dziedziczenie, to na niej spoczywał ciężar wykazania w toku niniejszego postępowania legitymacji biernej pozwanej, czego w ocenie Sądu nie uczyniła. Nie można bowiem uznać za udowodnienie tej okoliczności wyłącznie twierdzenia o złożeniu oświadczenia o odrzuceniu spadku przez osobę wyprzedzającą pozwaną do dziedziczenia po zmarłym M. S..

Dalej Sąd Rejonowy wskazał, że małoletnia pozwana złożyła skutecznie oświadczenie o odrzuceniu spadku po zmarłym M. S..

Prowadzi to do wniosku, że w niniejszej sprawie to przedstawiciele ustawowi małoletniej pozwanej wykazali inicjatywę dowodową i udowodnili, że ich córka skutecznie odrzuciła spadek po M. S..

W świetle poczynionych rozważań przyjąć należy, iż strona powodowa nie wykonała ciężącego na niej obowiązku wykazania legitymacji procesowej pozwanej, w związku z powyższym powództwo należało oddalić.

Apelację od powyższego wyroku wywiódł powód, zarzucając:

- naruszenie art. 931 § 1 k.c. w związku z art. 1015 § 2 k.c. oraz art. 922 § 1 k.c. przez ich niewłaściwą wykładnię i błędne przyjęcie, iż pozwana – zstępna spadkodawcy nie posiada legitymacji biernej w przedmiotowej sprawie z uwagi na brak stwierdzenia praw do spadku;

- naruszenie art. 233 § 1 k.p.c. przez niezgodność istotnych ustaleń Sądu z treścią zebranego w sprawie materiału dowodowego i błędne przyjęcie, iż matka pozwanej złożyła w jej umieniu skuteczne oświadczenie o odrzuceniu spadku po zmarłym M. S., podczas gdy oświadczenie o odrzuceniu spadku złożone na rozprawie w dniu 13 lutego 2014 roku zostało złożone po terminie i jako takie nie jest skuteczne.

W konkluzji powód wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku w całości i uwzględnienie powództwa, tj. zasądzenie od pozwanej kwoty 1659, 49 złotych wraz z umownymi odsetkami według zmiennej stopu procentowej wynoszącej czterokrotność stopy kredytu lombardowego NBP w stosunku rocznym od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty z zastrzeżeniem, że odpowiedzialność pozwanej jest solidarna z zobowiązaniem stwierdzonym nakazem zapłaty Sądu Rejonowego w Kutnie z dnia 28 listopada 2012 roku sygn. akt I Nc 815/12 wraz z postanowieniem klauzulowym tegoż Sądu z dnia 16 października 2013 roku oraz kosztów procesu w tym kosztów zastępstwa procesowego, za I instancję według norm przepisanych, a także zasądzenie od pozwanej na rzecz powoda kosztów postępowania odwoławczego, w tym kosztów zastępstwa procesowego za II instancję według norm przepisanych.

Ewentualnie skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania oraz zasądzenie od pozwanej na rzecz powoda kosztów procesu w tym kosztów zastępstwa procesowego za I i II instancję w wysokości według norm przepisanych.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja nie jest zasadna i podlega oddaleniu.

Uznając ustalenia faktyczne poczynione w postępowaniu pierwszoinstancyjnym za prawidłowe, Sąd Okręgowy w pełni je podziela i przyjmuje za własne.

Odnosząc się do zarzutów apelacji, które łącznie w istocie zmierzają do wykazania legitymacji biernej pozwanej w niniejszej sprawie, w pierwszej kolejności wskazać należy, iż Sąd Okręgowy w całej rozciągłości aprobuje stanowisko Sądu I instancji w tym przedmiocie zawarte w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku.

Można podzielić stanowisko skarżącego, że co do zasady nie w każdym przypadku dochodzenia należności od następców prawnych dłużnika, koniecznym będzie przedłożenie przez wierzyciela postanowienia o stwierdzeniu nabycia praw do spadku po dłużniku.

Jak stanowi art. 1027 k.c. względem osoby trzeciej, która nie rości sobie praw do spadku z tytułu dziedziczenia, spadkobierca może udowodnić swoje prawa wynikające z dziedziczenia tylko stwierdzeniem nabycia spadku albo zarejestrowanym aktem poświadczenia dziedziczenia. Natomiast przepis ten nie dotyczy sytuacji, gdy to osoba trzecia dochodzi roszczeń wobec spadkobiercy (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 19 czerwca 1975 r., III CRN 102/75, OSNC 1976/6/139). Osoba trzecia może wykazywać następstwo prawne po osobie zmarłej wszelkimi dopuszczalnymi środkami dowodowymi. W okresie od otwarcia do przyjęcia spadku wierzyciel może bowiem dochodzić swoich roszczeń wobec spadkodawcy przed sądem, jako że zgodnie z art. 925 k.c. spadkobierca nabywa spadek z chwilą jego otwarcia. Oznacza to, że dla stania się spadkobiercą nie ma znaczenia, czy postępowanie w przedmiocie stwierdzenia nabycia spadku zostanie przeprowadzone, gdyż wydane w jego rezultacie postanowienie ma charakter jedynie deklaratoryjny. Niewątpliwie, postanowienie o stwierdzeniu nabycia spadku jest najpewniejszym sposobem

wykazania legitymacji dłużnika wobec domniemania przewidzianego w art. 1025 § 2 k.c., ale nie jest to jedyny dowód istnienia tej legitymacji.

Rzecz jednak w tym, że w realiach przedmiotowej sprawy nastąpiła inna, specyficzna sytuacja procesowa.

Mianowicie pozwana przedłożyła do akt sprawy oświadczenie o odrzuceniu spadku po dłużniku. Zgodnie z ogólną zasadą rozkładu ciężaru dowodu od tej chwili to na stronie powodowej spoczywał obowiązek wykazania, że oświadczenie to nie wywarło oczekiwanych przez pozwaną skutków prawnych (na przykład na skutek uchybienia terminowi do jego złożenia).

Tymczasem powód ograniczył się do zajęcia stanowiska o uchybieniu terminowi do złożenia oświadczenia odrzucającego spadek przez pozwaną. Badanie kwestii zachowania terminu do złożenia oświadczenia o odrzuceniu spadku wykracza poza kognicję Sądu w procesie o wykonanie zobowiązania należącego do długów spadkowych. Skuteczność złożonego oświadczenia w przedmiocie odrzucenia spadku może być przedmiotem rozważań Sądu jedynie w ramach postępowania o stwierdzenie nabycia spadku, w którym Sąd z urzędu ustala krąg spadkobierców, a wynik tego postępowania stwarza domniemanie, że osoby w nim wskazane są spadkobiercami. Z tej to właśnie przyczyny, w realiach tej konkretnej sprawy dla wykazania legitymacji biernej pozwanej koniecznym było przedłożenie postanowienia stwierdzającego nabycie przez nią praw do spadku po pierwotnym dłużniku.

A zatem zarzut apelacji, w oparciu o który skarżący podważa skuteczność oświadczenia o odrzuceniu spadku złożonego w imieniu małoletniej pozwanej ma charakter bezprzedmiotowy i nie może odnieść zamierzonych przez powoda skutków procesowych.

Na marginesie zresztą można wskazać, że nie sposób zakwestionować wyводу Sądu Rejonowego uzasadniającego jego stanowisko, iż pozwana nie uchybiła terminowi do złożenia oświadczenia o odrzuceniu spadku.

Odmienne stanowisko powoda pomija bowiem utrwaloną w orzecznictwie regułę, zgodnie z którą złożenie wniosku o zezwolenie na odrzucenie spadku w imieniu małoletniego powoduje zawieszenie - na czas trwania postępowania - biegu sześciomiesięcznego terminu określonego w art. 1015 § 1 k.c. Innymi słowy o zachowaniu przedmiotowego terminu powinno rozstrzygać wyłącznie wniesienie przed upływem tego terminu do Sądu wniosku zawierającego żądanie udzielenia zezwolenia na złożenie oświadczenia. W konsekwencji, omawiany termin należy uznać za zachowany dla także spadkobiercy, który przed jego upływem zwrócił się o to do Sądu, a gdy dopiero po jego upływie Sąd odebrał od niego do protokołu oświadczenie o odrzuceniu spadku – co w okolicznościach rozpoznawanej sprawy niewątpliwie miało miejsce. Prawdliwości powyższego stwierdzenia na gruncie sytuacji procesowej, z jaką mamy do czynienia w niniejszym postępowaniu w niczym nie podważa akcentowana przez skarżącego okoliczność, iż jego zdaniem termin do wystąpienia z przedmiotowym wnioskiem rozpoczął swój bieg z chwilą odrzucenia spadku przez przedstawiciela małoletniej pozwanej, co miało miejsce w dniu 9 sierpnia 2011 roku, a nie jak przyjął Sąd Rejonowy dopiero z chwilą powzięcia wiadomości o powołaniu do spadku przez przedstawicielkę ustawową pozwanej, czyli w listopadzie 2012 roku. Ze stanowiskiem powoda nie można się zgodzić, albowiem treść aktu notarialnego, w którym ojciec pozwanej odrzucił spadek po M. S. nie daje podstaw do stwierdzenia, iż z tą chwilą dowiedział się on o powołaniu córki do dziedziczenia.

Reasumując powyższe rozważania stwierdzić należy, że zgromadzony w sprawie materiał dowodowy nie daje podstaw do uznania zasadności roszczenia dochodzonego w pozwie. Powód nie zdołał bowiem wykazać, że pozwana jest spadkobiercą M. S., a tym samym posiada bierną legitymację procesową w niniejszej sprawie. Zachodzi również potrzeba wyjaśnienia, iż jakkolwiek postanowienie o stwierdzenie nabycia spadku nie jest jedynym dowodem następstwa prawnego po zmarłym – na co słusznie zwrócił uwagę apelujący – wobec braku innych dowodów na tę okoliczność w rozpoznawanej sprawie, mogła ona zostać wykazana przez powoda jedynie na tej drodze.

Mając na uwadze powyższe, Sąd Okręgowy oddalił apelację na podstawie art. 385 k.p.c.

O kosztach postępowania apelacyjnego orzeczono z mocy art. 98 § 1 k.p.c. w związku z § 6 pkt 3 i § 13 ust. 1 pkt 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu z dnia 28 września 2002 r. (Dz.U. Nr 163, poz. 1348 ze zm.) stosownie do wyniku postępowania. Na koszty postępowania apelacyjnego złożyła się kwota 300 złotych kosztów zastępstwa procesowego.